

Interreg-projektet SMaRT

- Kartläggning och analys för
tester av mobilitetstjänster



Titel:	Interreg-projektet SMaRT– Kartläggning och analys för tester av mobilitetstjänster
Författare:	Martin Vingren
Medarbetare:	Michael Koucky, Alex Spielhaupter, Jacob Thåqvist
Uppdragsgivare:	Interreg Öresund – Kattegatt - Skagerack
Kontaktpersoner:	Mija Gustafson, Projektledare SMaRT Martin Vingren, Koucky & Partners AB
Uppdragsnummer:	20029
Datum:	2021-01-29
Illustration framsida:	Helena Bergendahl

Sammanfattning

SMaRT står för Sustainable Mobility for Rural and Urban Transport och är ett EU-finansierat Interreg-projekt (Interreg Öresund – Kattegatt – Skagerack) där ett antal kommuner och regioner i Sverige och Danmark samlas för att hitta vägar att stimulera ett förändrat resebeteende. I den svenska delen ligger fokus på transporter i samband med turism för kommunerna Vara, Grästorp, Lidköping, Götene och Skara.

Syftet med detta underlag är att utifrån en analys av nuläget och identifierade behov ta fram konkreta förslag och rekommendationer på mobilitetslösningar för respektive nav lämpade att testas inom projektet. Mobilitetslösningarna ska kunna bidra till att främja hållbart resande bland besökare och turister i kommunerna. Lösningarna ska också bidra till ökad hållbarhet utifrån både ett ekologiskt men även socialt och ekonomiskt perspektiv.

Underlaget har jobbats fram genom platsbesök vid naven, datainsamling samt genom samtal med projektledare, kommunkoordinatorer, politiker, turism- och besöksnäringsexperts, Västtrafik, tjänsteleverantörer m.fl.

Kommunerna har kommit en bra bit på väg i arbetet med vilka mobilitetslösningar de vill testa sommaren 2021 och 2022. Coronapandemin påverkar en del planer som finns men kommunerna är eniga i att hitta lösningar som går att testa, anpassa och genomföra efter rådande restriktioner.

Gemensamt för kommunerna är behovet av att utveckla respektive nav med samlad information för besökare och turister. Exempel på mobilitetslösningar som ska testas är transport mellan nav och boenden, transporter till badplatser, välutvecklade hyrcykelsystem med kringtjänster och paketering av tåg och vandring. I underlaget ges utöver de mobilitetslösningar som kommunerna planerar förslag på ytterligare lösningar som anses möjliga att testa inom SMaRT.

Slutligen belyser underlaget att effekterna av 2020-års pandemi kan förväntas påverka turismen och framtida resmönster bland besökare till regionen samt en rad trender inom branschen som diskuterats i intervjuerna. Exempelvis bedöms intresset för vandring och uteaktiviteter fortsätta öka medans det kommer vara svårare med föreställningar, konserter och restaurangbesök.

Innehållsförteckning

1	INLEDNING.....	5
1.1	BAKGRUND	5
1.2	SYFTE OCH MÅL.....	5
1.3	METOD OCH STRUKTUR.....	5
2	VARA.....	7
2.1	NULÄGE.....	7
2.2	BESÖKSMÅL OCH PLATSER.....	8
2.3	RESTIDER.....	11
2.4	KOMMENTAR.....	11
3	GRÄSTORP	12
3.1	NULÄGE.....	12
3.2	BESÖKSMÅL OCH PLATSER.....	13
3.3	RESTIDER.....	15
3.4	KOMMENTAR.....	15
4	LIDKÖPING.....	16
4.1	NULÄGE.....	16
4.2	BESÖKSMÅL OCH PLATSER.....	17
4.3	RESTIDER.....	20
4.4	KOMMENTAR.....	20
5	HÄLLEKIS	21
5.1	NULÄGE.....	21
5.2	BESÖKSMÅL OCH PLATSER.....	22
5.3	RESTIDER.....	23
5.4	KOMMENTAR.....	24
6	SKARA.....	25
6.1	NULÄGE.....	25
6.2	BESÖKSMÅL OCH PLATSER.....	26
6.3	RESTIDER.....	28
6.4	KOMMENTAR.....	28
7	SAMLAD BILD.....	29
7.1	NULÄGE.....	29
7.2	RESTIDER.....	30
7.3	YTTERLIGARE MOBILITETSLÖSNINGAR	31
8	ANALYS OCH KOMMENTAR.....	33
8.1	VAD KAN MOBILITET VARA?	33
8.2	RÅDANDE PANDEMI FÖRSTÄRKER TRENDER	34

1 Inledning

1.1 BAKGRUND

SMaRT står för Sustainable Mobility for Rural and Urban Transport. SMaRT är ett EU-finansierat Interreg-projekt (Interreg Öresund – Kattegatt – Skagerack) där ett antal kommuner och regioner i Sverige och Danmark samlas för att tillsammans med forskare hitta vägar att stimulera ett förändrat resebeteende. Detta för att förmå fler att välja hållbara alternativ.

I den svenska delen ligger fokus på transporter i samband med turism medan de danska projektdeltagarna huvudsakligen arbetar med pendlingstrafik. Projektet sträcker sig från våren 2020 fram till och med 2022. SMaRT kommer även att belysa mobilitet och tillgänglighet ur sociala och ekonomiska synvinklar, det vill säga att främja hållbarhet inte bara ur ett rent miljöperspektiv.

De deltagande kommunerna i Västra Skaraborg har identifierat resecentrum i Lidköping, Skara, Vara och Grästorp samt tågstationen i Hällekis som lämpliga, utvecklingsbara nav. Naven ska erbjuda och möjliggöra hållbara resor för besökare och turister. Inom ramen för projektet ska mobilitetslösningar vid naven testas och utvärderas.

Genomförande och test av olika lösningar ska genomföras under 2021 och 2022.

1.2 SYFTE OCH MÅL

Syftet med uppdraget är att utifrån en analys av nuläget och identifierade behov ta fram förslag och rekommendationer på mobilitetslösningar för respektive nav som är lämpade att testas inom projektet. Mobilitetslösningarna ska kunna bidra till att främja hållbart resande bland besökare och turister i kommunerna. Lösningarna ska också bidra till ökad hållbarhet utifrån både ett ekologiskt men även socialt och ekonomiskt perspektiv.

Uppdragets huvudsakliga mål för samtliga utpekade nav är att beskriva:

- nuläget avseende möjligheter att ta sig från naven till olika besöksmål.
- vilka besöksmål som är mest lämpade att engagera i utvecklingen av mobilitetslösningar.
- hur och med vilka mobilitetslösningar navet kan utveckla ett bättre mobilitetserbjudande.
- hur dessa lösningar bidrar till en bättre tillgänglighet till utvalda besöksmål.

Vidare ska uppdraget belysa hur effekterna av 2020-års pandemi kan förväntas påverka framtida resmönster bland besökare till regionen.

1.3 METOD OCH STRUKTUR

Informationsinsamling inom uppdraget har skett genom:

- Platsbesök på samtliga valda nav. Dessa genomfördes för att kartlägga befintlig infrastruktur och vilken information som ges till besökare på plats.
- Intervjuer med nyckelaktörer. Dessa genomfördes för att kartlägga deras syn på mobilitetsutbudet och möjligheter för förbättring. Bland de intervjuade

finns kommunkoordinator i respektive kommun, representanter för turistbyråer, politiker, besöks- och turismutvecklare, tjänsteleverantör m.fl.

- Insamling och analys av aktuella tidtabeller för kollektivtrafik.
- Kartläggning av tillgängligt digitalt informationsmaterial riktat till besökare.
- Kartor med restider från naven med gång, cykel och elcykel baseras på data från NVDB.

Resultaten presenteras samlade i var sitt kapitel för respektive nav. I dessa beskrivs de valda naven utifrån nuläge, de utpekade besöksmålen eller satsningarna inom projektet. Detta följs av förslag på mobilitetslösningar och beskrivning av restider från naven med olika färdmedel.

Kapitlen om naven följs av en övergripande diskussion innehållandes en samlad bild över mobilitetslösningar i kommunerna. Därtill vilka ytterligare mobilitetslösningar som diskuterats i genomförda intervjuer samt hur rådande pandemi kan tänkas att påverka turismen och de föreslagna mobilitetslösningarna i området.

2 Vara

I detta kapitel beskrivs Vara Resecentrum som nav utifrån nuläge, de inom projektet utpekade besöksmålen eller prioriteringsområden. Detta följs av förslag på mobilitetslösningar och beskrivning av restider från navet med olika färdmedel.

2.1 NULÄGE

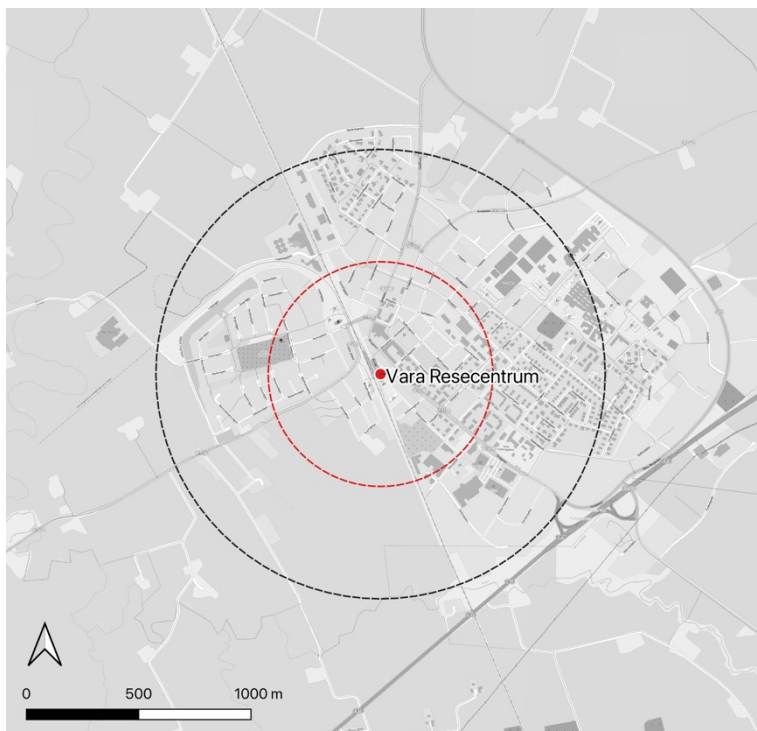
I Vara kan besökare och turister bland annat besöka Jugendslottet Bjertorp, fika gott på Conditori Nordpolen, uppleva musik och teater på Konserthuset och ett rikt utbud av lokala matproducenter som Sivans Ost. Vidare finns flera naturområden och historiska kulturlandskap som Paradiset, Levene Ång och Bastöna.

På Visit Varas¹ hemsida presenteras och beskrivs bland annat sevärdheter, aktiviteter och aktuella evenemang.

Centralt i Vara ligger Vara Resecentrum som i SMaRT pekats ut att bli kommunens nav för besökare och turister i Vara kommun. Nedan beskrivs Vara Resecentrum utifrån lokalisering och nuläge gällande tillgänglig information med utvecklingsförslag.

Vara Resecentrum

Vara Resecentrum ligger centralt i Vara tätort. Bilden nedan visar Resecentrums lokalisering.



Vara Resecentrum med 500 m och 1000 m radie

¹ <https://www.vastsverige.com/vara/>

Till Vara Resecentrum ankommer och avgår tåg och buss. Det erbjuds idag ingen annan form av mobilitet för fortsatt resande förutom kollektivtrafik och taxi. Det finns ett lokalt taxibolag. Inne i resecentrum finns idag en vänthall med toaletter.

Det finns ingen information om sevärdheter i Vara tätort eller kommun för de som anländer till Vara Resecentrum. Bilderna nedan visar Vara Resecentrum samt informationstavla om stationshuset (med QR-kod för mer historia).



Bilder ovan: Vara resecentrum, "The Blue Orange" (v) samt informationstavla om stationshuset (h)

Det finns goda möjligheter att utveckla Vara Resecentrum som nav genom att skapa en tydlig plats med samlad information om besöksmål och sevärdheter i kommunen. Information om vidare resande kan tilläggas, inte minst till de inom projektet utpekade besöksmålen. Information behöver vara synlig och placeras på en plats där besökare och turister kan samlas. Förslagsvis placeras informationspunkten utomhus där den är tillgänglig även om t.ex. vänthallen är stängd. Alternativt kan informationsplatsen placeras i närliggande servicebutik, Lundgrens Tobak. En digital skärm möjliggör uppdatering av information löpande och vid behov (se exempel från Lidköping).

I Vara diskuteras även utveckling av pendlarparkering vid Vara Resecentrum med installation av laddinfrastruktur för möjligheten att ladda elbilar, t.ex. för en framtida elbilspool.

Utvecklingsförslag Vara Resecentrum:

- En tydlig informationsplats med samlad information om sevärdheter och besöksmål samt de mobilitetslösningar som erbjuds.
- Utforska möjligheter, behov, efterfrågan av laddinfrastruktur och elbilspool.

2.2 BESÖKSMÅL OCH PLATSER

Vara kommun har pekat ut följande besöksmål och platser som prioriterade inom SMaRT:

- Vara Konserthus
- Bjertorps Slott
- Lumber & Karle

I Vara har kommunkoordinator intervjuats. I samtalet framkom att Vara inom SMaRT vill få fler besökare till Vara Konserthus utan behov av att åka med egen bil. Därtill vill de möjliggöra transport av gäster till boendeanläggningar utanför Vara tätort. En stor utmaning med att jobba med resor från tätort till boendeanläggningar är att förstå vilka besökarna är, vart de kommer ifrån, hur de reser och hur de kan tänka sig att resa samt hur ett erbjudande kan utformas för att bli attraktivt. Vara har som mål att jobba med samtliga av de påtänkta mobilitetslösningarna till sommaren 2021.

Vara Konserthus

Vara Konserthus ligger i Vara tätort, ca 800 m från Resecentrum. Utmaningen gällande transporter och resor för Vara Konserthus är att locka fler att åka kollektivt till och från Vara i samband med föreställningar. Sträckan bedöms vara möjlig att gå för de flesta besökare och turister som anländer till Resecentrum.

Idag saknas tydlig skyltning eller ett utpekat stråk mellan Resecentrum och Konserthuset. Det finns tankar om att jobba med upplevelser mellan dessa två platser i form av ljud och/eller ljus för att ge sträckan en tydligare profil. Sträckan skulle även kunna bli en del av en "kulturpromenad" eller liknande inom Vara tätort som kan binda samman flera intressanta platser i närområdet.

På Vara Konserthus hemsida² finns viss information om resalternativ och en hänvisning till Västtrafiks tidtabeller. Närmaste hållplats är Vara Vårdcentral. Antalet avgångar är för få för att vara ett tillgängligt alternativ för resor mellan Resecentrum och Konserthuset.

Konserthuset lockar besökare från mestadels Västsverige med särskilt fokus på Göteborg och närområdet (ca 10-12 mil). Tillgänglighet med framförallt tåg bedöms kunna spela en viktig roll i att locka besökare. Exempelen i tabellen nedan har valts utifrån att det ska vara minst 2,5-3 timmar mellan ankomst till Vara och avgång hem igen. En senare avgång än föreslagen är möjlig om en sådan är tillgänglig. En senare avgång är även lämpligt om t.ex. middag ska ätas innan föreställning. Tiderna i tabell 1 är ordinarie tidtabell. Vissa skillnader kan gälla för sommartabell.

Hållplats	Avrese-destination	Linje	Avgång (dag)	Ankomst Vara	Avgång Vara
Vara Resecentrum	Lidköping	Västtåg (Kinnekulletåget)	17.18 (M-F)	17.49	21.19
			20.10 ((M-F)	20.43	23.21
			15.01 (L)	15.31	18.24
			17.15 (L)	17.50	20.16
			19.08 (L)	19.41	22.16
			14.52 (SoH)	15.21	18.33
			17.59 (SoH)	18.32	-
Vara Resecentrum	Göteborg (via Herrljunga Alingsås)	(Västtåg) Kinnekulletåget	16.55 (M-F)	18.06	20.43
			17.35 (M-F)	19.16	22.42
			15.30 (L)	16.33	19.41
			17.20 (L)	18.24	21.38
			18.55 (L)	20.16	-
			14.30 (SoH)	15.33	18.32
			17.30 (SoH)	18.33	-
Vara Resecentrum	Uddevalla (via Grästorp, Vänersborg)	Västtåg	19.55 (SoH)	20.59	-
			16.11 (M-F)	17.09	21.40
			15.17 (L)	16.14	19.22
			17.18 (L)	18.15	-
			15.17 (SoH)	16.14	19.05
			17.18 (SoH)	18.15	21.40

Tabell 1 Urval av resmöjligheter med tåg till och från Vara konserthus

Att kunna kombinera tågtider med föreställningar bedöms som möjligt. Önskvärt är att alla föreställningar ska vara möjliga att besöka utan behov av att åka egen bil. För att påvisa möjligheterna bör tåg marknadsföras tydligare för varje föreställning. Nedan är två exempel på tider där tåg kan marknadsföras:

- 1) Tåg från Göteborg en lördag kl. 15.30 med ankomst i Vara 16.33.
Föreställning mellan 17.30-18.45 och tåg tillbaka till Göteborg 19.41.

² <https://varakonserthus.se/bra-att-veta/>

Eventuellt erbjuda middag innan föreställning mellan 17.30-19.30 följt av föreställning som behöver vara slut senast 21.00 med tåg hem 21.38.

- 2) Tåg från Lidköping en söndag 14.52 med ankomst i Vara 15.21. Föreställning mellan 16-17.45 med tåg tillbaka till Lidköping 18.33.

Förslag på mobilitetslösningar för Vara Konserthus:

- Paketering av "konserттåg" för att bidra till att göra tågresandet attraktivt. Föreställningar behöver synkas med tidtabell för tåg inklusive goda marginaler för promenad mellan Konserthuset och Resecentrum. Eventuellt väljs några lämpliga "tidsslotar" utifrån gällande tidtabell och paketeras och marknadsförs. Vid särskilda konserттåg skulle även en promenadguide mellan Resecentrum och Konserthuset vara möjligt.
- Tydliggöra promenadstråket mellan Konserthuset genom ljud och/eller ljus-installationer. Denna sträcka kan vara en del av ett "kulturstråk" som binder samman olika intressanta platser i närområdet (likt småstadsvandringen³)

Bjertorps Slott

Bjertorps Slott⁴ med bland annat hotell, restaurang, golf ligger 10 km öster om Vara. Ett utpekat behov är att möjliggöra mer hållbara transporter av gäster mellan Vara Resecentrum och Bjertorp Slott för att göra tåg och buss till Vara tätort mer attraktivt. Idag kör Bjertorps Slott vid behov med egen minibuss för att hämta besökare som kommer till tåg.

Idag är det mycket begränsade möjligheter att ta sig från Vara Resecentrum till Bjertorp med kollektivtrafik. Buss 159 avgår lördagar 10.17 och 14.27 från Vara Resecentrum. På söndagar finns möjlighet att förbeställa turer vid tre tillfällen under dagen. Detta utbud av kollektivtrafik bedöms vara för lite för att vara tillgängligt och attraktivt för besökare till Bjertorp.

Förslag på mobilitetslösningar för Bjertorp Slott:

- Bjertorp Slott har idag en egen minibuss och skulle kunna marknadsföra denna tjänst mer och i samverkan med turistbyrån. Tillgång till minibuss möter behovet att kunna erbjuda transporter av gäster till/från slottet som anländer till Vara Resecentrum.
- Tillgång till minibuss kan även nyttjas för andra typer av resor såsom varutransporter eller för att arrangera gruppresor och besök till sevärdheter i området.
- En gemensam (förslagsvis digital) plattform med andra boenden och verksamheter i området ökar nyttjandegraden av ett fordon och innebär även möjlighet till att dela kostnader mellan fler aktörer.
- Utveckla ett samarbete med taxi.

Lumber & Karle

Lumber & Karle⁵ med bland annat hotell, restaurang och bowling ligger i Kvänum. Anläggningen erbjuder i dagsläget inte någon egen transport till och från Vara Resecentrum.

Ett utpekat behov av mer hållbara resor är transport av gäster mellan Vara Resecentrum och Lumber & Karle. Idag är möjligheterna att ta sig från Vara Resecentrum till Kvänum med kollektivtrafik mycket begränsade. Buss 159 avgår

³ <https://www.vastsverige.com/vara/artiklar/smastadsvandring-vara/>

⁴ <https://bjertorpslott.se/>

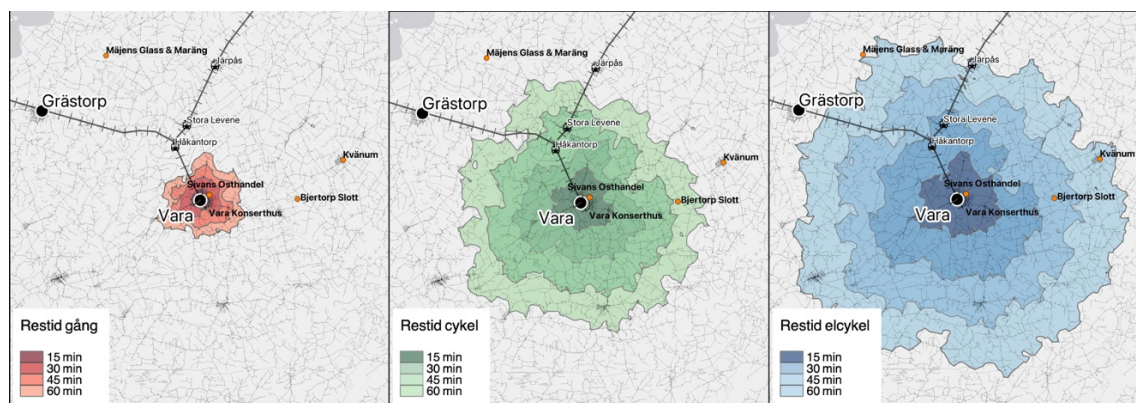
⁵ <https://www.lumberkarle.se/>

lördagar 10.17 och 14.27 från Vara Resecentrum. På söndagar finns möjlighet att förbeställa turer under tre tider.

Förslag på mobilitetslösningar för Lumber & Karle är samma som för Bjertorp Slott. Mellan dessa anläggningar och för andra kan det finnas goda synergieffekter av att jobba tillsammans då behoven av mobilitetserbjudanden och -lösningar är lika.

2.3 RESTIDER

Bilden nedan visar Vara med restider⁶ för gång, cykel och elcykel. Som bilden visar nås hela Vara tätort inom 30 min gång och med cykel och elcykel nås stora delar av Vara kommun.



Restider med gång, cykel och elcykel från Vara Resecentrum

2.4 KOMMENTAR

Varas utpekade arbetsområden inom SMArT bedöms som genomförbara och lösningar bör kunna vara på plats och testas sommaren 2021. Aktörerna Vara Konserthus, Bjertorps Slott och Lumber & Karle bör samtliga engageras i projektet och utvecklingen av mobilitetslösningarna, inte minst då det finns uppenbara överlappande behov och således goda möjligheter till synergieffekter. För utvecklingen av en kulturpromenad går det att bygga vidare den redan framtagna ”Småstadsvandringen”.

De lösningar Vara tittat på hittills inom SMArT berör besöksmål och aktiviteter inom den egna kommunen. Även om det varit uttalat bland kommunerna att först utreda vad som ska göras inom den egna kommunen visar detta underlag att det finns goda möjligheter till samarbete mellan kommunerna i projektet framöver.

Som bilden ovan med restider för gång, cykel och elcykel visar nås stora delar av Vara kommun med cykel och elcykel inom 60 min. Detta innebär goda förutsättningar för att t.ex. cykel kan vara ett intressant och tillgängligt sätt att uppleva området. Exempelvis genom att erbjuda besökare, turister men även lokalbefolkning möjligheten att hyra cykel genom ett hyrcykelsystem. Här kan det även vara intressant med tjänster som gruppresor, fysiska och/eller digitala guider och samarbeten med lokala näringar.

För förslag på ytterligare mobilitetslösningar som kan vara relevanta och intressanta, se kap 7.3.

⁶ Restiderna baseras på 5 km/h för gång, 15 km/h för cykel och 20 km/h för elcykel

3 Grästorps

I detta kapitel beskrivs Grästorps Resecentrum som nav utifrån nuläge, de inom projektet utpekade besöksmålen eller prioriteringsområden. Detta följs av förslag på mobilitetslösningar och beskrivning av restider från navet med olika färdmedel.

3.1 NULÄGE

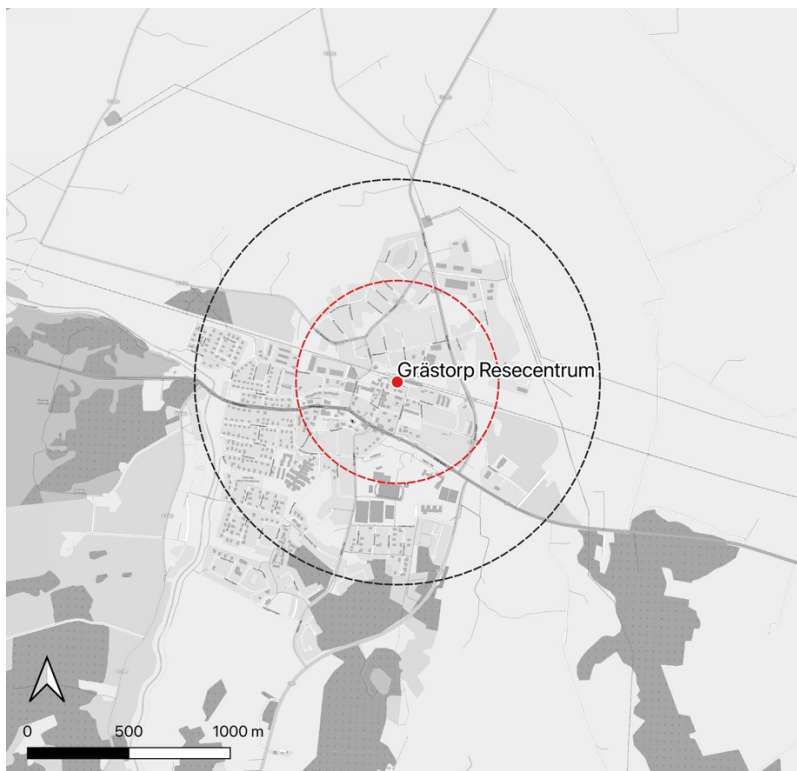
Från Grästorp är det nära för besökare och turister till bland annat Halle- och Hunneberg, Vänern med Gaddesanna badplats och flera natursköna områden som t.ex. Dättern. I Grästorps kommun finns ett rikt utbud av lokala matproducenter och gårdsbutiker. Inne i tätorten finns flera caféer och lunchrestauranger och strax väster om tätorten finns Ekarnas Golfklubb.

På Visit Grästorps⁷ hemsida presenteras och beskrivs bland annat sevärdheter, aktiviteter och aktuella evenemang.

Centralt i Grästorp ligger Grästorps Resecentrum och Kulturhus som i SMaRT pekats ut att bli kommunens nav för besökare och turister. Nedan beskrivs Grästorps Resecentrum utifrån lokalisering och nuläge gällande tillgänglig information med utvecklingsförslag.

Grästorp Resecentrum

Resecentrum i Grästorp ligger centralt i tätorten. Bilden nedan visar Grästorps Resecentrums lokalisering.



Grästorps Resecentrum

⁷ <https://www.vastsverige.com/grastorp/>

Till Grästorps Resecentrum ankommer och avgår tåg och buss. Det erbjuds idag ingen annan form av mobilitet för fortsatt resande förutom kollektivtrafik och taxi. Det finns ett lokalt taxibolag (Sparlunds Buss & Taxi). I resecentrum finns en vänthall.

Det finns idag ingen information om sevärdheter i Grästorps kommun för besökare eller turister vid resecentrum. Endast 100 meter från resecentrum ligger Grästorps Kulturhus med bland annat café, toaletter samt turistinformation med personal. Bilderna nedan visar Grästorp Resecentrum respektive ingången till Kulturhuset.



Bilder ovan: Grästorp Resecentrum (v) samt ingången till Grästorp Kulturhus (h)

Det finns goda möjligheter att utveckla Grästorp Resecentrum som nav. Detta genom att skapa en tydlig plats med samlad information om besöksmål och sevärdheter i kommunen. Där kan också information om vidare resande finnas, inte minst till de inom projektet utpekade besöksmålen. Information behöver vara synlig och placeras på en plats där besökare och turister kan samlas. Förslagsvis placeras informationspunkten så att den är tillgänglig även om t.ex. vänthallen eller Kulturhuset är stängd. En digital skärm möjliggör uppdatering av information löpande och vid behov (se exempel från Lidköping).

Utvecklingsförslag för Grästorps Resecentrum:

- En tydlig informationsplats/punkt med samlad information om sevärdheter och besöksmål samt de mobilitetslösningar som erbjuds.

3.2 BESÖKSMÅL OCH PLATSER

Genom intervjuer med berörda aktörer i Grästorp framkom att de utpekade besöksmålen som kommunen vill jobba med inom SMaRT är:

- Gaddesanna badplats
- Platåbergen Halle- och Hunneberg
- Flertalet gårdsbutiker och caféer

Intervjuer har genomförts med kommunkoordinator och Kommunstyrelsens ordförande i Grästorps kommun. Grästorps ambitioner inom SMaRT är att öka tillgängligheten till flera, för kommuninvånarna intressanta, och populära platser utan att behöva resa med egen bil. I intervjuerna var det tydligt att den sociala hållbarheten är central i mobilitetslösningar. Det är viktigt att möjliggöra tillgänglighet även för de grupper som inte har egen bil och inte bara att ge alternativ till de som har bil. Exempelvis till badplats för unga och barnfamiljer samt för äldre till gårdsbutiker och caféer. Målet i Grästorp är att komma igång med bussförbindelser till framförallt Gaddesanna och Platåbergen redan sommaren 2021. Om möjligt även, utifrån pågående pandemi med dess riktlinjer och

rekommendationer för t.ex. kollektivt resande, erbjuda möjligheter att besöka gårdscaféer och butiker. Möjligtvis kan denna lösning vara mer lämpad för sommaren 2022.

Idag saknas till stor del säkra cykelvägar som binder samman Grästorp tätort med kommunens besöksmål. Däremot finns en nyligen antagen cykelplan med utbyggnadsplaner vilken förhoppningsvis kommer leda till fler säkra cykelvägar och en ökad möjlighet till cykling i kommunen.

Gaddesanna badplats

Från Grästorp Resecentrum till Gaddesanna badplats är det ca 19 km. Badplatsen är ett populärt besöksmål bland grästorpsborna under sommarmånaderna. Idag finns ingen direktförbindelse med kollektivtrafik. Kommunen har tidigare haft planer på att finansiera en buss mellan Grästorps tätort och Gaddesanna. Denna lösning är intressant för projektet. Inte minst för de som inte har någon egen bil men också för att möjliggöra eget resande för t.ex. unga utan eget körkort.

Förslag på mobilitetslösningar för ökad tillgänglighet till Gaddesanna:

- En buss mellan Grästorps kommun och Gaddesanna med flera avgångar per dag efter en fast tidtabell.

Platåbergen Halle- och Hunneberg

20-25 km väster om Grästorp ligger Halle- och Hunneberg som bland annat erbjuder vandringsleder, utsiktsplatser och museum. Idag finns ingen kollektiv förbindelse mellan Grästorps tätort och platåbergen. Detta innebär att det primära sättet att ta sig till och från är med egen bil. Inom projektet vill Grästorps kommun se en ökad tillgänglighet till platåbergen.

Förslag på mobilitetslösningar för platåbergen:

- En buss mellan Grästorps kommun och Kungäktsmuseet Älgens Berg, t.ex. med flera avgångar per dag efter en fast tidtabell eller möjlighet att boka efter egna tider.
- Vissa avgångar/turer kan paketeras med guide.

Gårdsbutiker och caféer

Inom Grästorps kommun finns flertalet gårdsbutiker och caféer såsom Mäjens glass, Mossängens Gård m.fl. Dessa platser nås idag framförallt med egen bil. Inom projektet ses det som intressant att erbjuda mobilitetslösningar som ökar tillgängligheten till denna typ av lokala näringar och besöksmål. Denna utveckling kan ske tillsammans med föreningar och klubbar i kommunen. Främmostad IK har t.ex. drivit cykelorienteringen "Skoj på Hoj"⁸ och liknande upplägg som binder samman lokala näringar. Grästorps kommun har sedan tidigare erfarenheter av lokala cykelslingor⁹. Grästorps kommun kan erbjuda och möjliggöra att cyklar kan hyras vid Resecentrum.

Förslag på mobilitetslösningar för ökad tillgänglighet till gårdsbutiker och caféer:

- Tips på cykelleder/-slingor som möjliggör cyklande till gårdsbutiker och caféer. Kan även paketeras med cykelguide och tas fram i samverkan med lokala föreningar.
- Hyrcykelsystem

⁸ <https://www.vastsverige.com/grastorp/produkter/skoj-pa-hoj/>

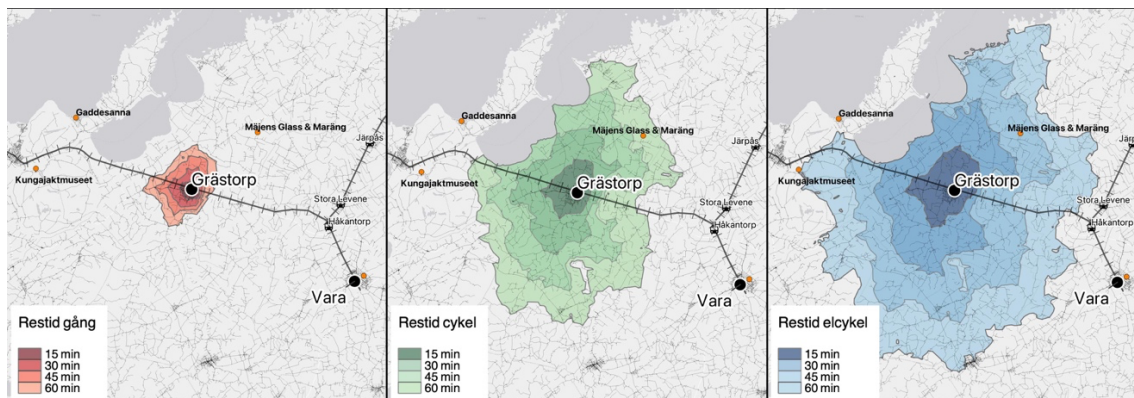
⁹

<https://www.grastorp.se/download/18.4d092e01759507d75111517/1605029792250/Upplev%20Gr%C3%A4storpsbygden%20p%C3%A5%20cykel.pdf>

- Vid tillgång till buss paketera ”matsafari”-turer och liknande.

3.3 RESTIDER

Bilden nedan visar Grästorp med restider¹⁰ för gång, cykel och elcykel. Som bilden visar nås hela Grästorp tätort inom 30 min gång och med cykel och elcykel nås stora delar av kommunen och flera av de utpekade besöksmålen. Bakomliggande data kommer från NVDB¹¹. Det kan således finnas vägar som är lämpade att cykla på som inte är markerade, respektive vägar inom markerade områden som inte är lämpade för cykling. Fördjupade analyser krävs för mer detaljerad bild.



Restider med gång, cykel och elcykel från Grästorp Resecentrum

3.4 KOMMENTAR

Grästorps utpekade arbetsområden inom SMaRT bedöms som genomförbara och lösningar bör kunna vara på plats och testas sommaren 2021. Buss innebär kollektivt resande och/eller resor i mindre grupper. Detta bedöms som genomförbart men med rådande pandemi i åtanke kan exakt upplägg och erbjudande behov utformas utifrån riktlinjer kring t.ex. max antal personer. Eventuellt kan det behövas att platser i en buss kan bokas för att undvika trängsel. Det bör också undersökas närmare om det är möjligt till fler avgångar för att ändå möta efterfrågan.

Utvecklandet av cykelleder/-slingor föreslås att sättas i ett större perspektiv än endast inom den egna kommunen. Detta kan göras genom att t.ex. se över vilka regionala och nationella leder som passerar Grästorp och hur kommunen kan nyttja dessa leder för att bygga vidare på de cykelinitiativ som redan finns.

De lösningar Grästorp tittat på hittills berör besöksmål och aktiviteter inom den egna kommunen samt några platser i Vänersborgs kommun (Gaddesanna och Kungäktsmuseet). Även om det varit uttalat bland kommunerna att först utreda vad som ska göras inom den egna kommunen visar detta underlag att det finns goda möjligheter till samarbete mellan kommunerna i projektet framöver.

Som bilden ovan med restider för gång, cykel och elcykel visar nås stora delar av Grästorps kommun med cykel och elcykel inom 60 min. Detta innebär goda förutsättningar för att t.ex. cykel kan vara ett intressant och tillgängligt sätt att uppleva området och besöksmål. Exempelvis kan besökare, turister men även lokalbefolkning erbjudas möjligheten att hyra cykel genom ett hyrcykelsystem. Här kan det även vara intressant med tjänster som gruppresor och fysiska och/eller digitala guider.

För förslag på ytterligare mobilitetslösningar som kan vara relevanta och intressanta, se 7.3.

¹⁰ Restiderna baseras på 5 km/h för gång, 15 km/h för cykel och 20 km/h för elcykel

¹¹ <https://www.nvdb.se/sv>

4 Lidköping

I detta kapitel beskrivs Lidköping Resecentrum som nav utifrån nuläge. Dessutom beskrivs de inom projektet utpekade besöksmålen eller prioriteringsområden följt av förslag på mobilitetslösningar och beskrivning av restider från navet.

4.1 NULÄGE

I Lidköping kan besökare och turister bland annat besöka Nya Stadens torg, Limtorget, flera stadsnära badplatser, Läckö Slott och Spikens fiskeläge. Därtill flera fina naturområden och möjlighet till vandring, cykling, kajak mm.

På Destination Läckö-Kinneulle¹² hemsida presenteras och beskrivs bland annat sevärdheter, aktiviteter och aktuella evenemang.

Centralt i Lidköping ligger Lidköping Resecentrum som i SMaRT pekats ut att bli kommunens nav för besökare och turister. Nedan beskrivs resecentrum utifrån lokalisering och nuläge gällande tillgänglig information med utvecklingsförslag.

Resecentrum i Lidköping

Resecentrum i Lidköping ligger centralt i tätorten. Bilden nedan visar lokalisering.



Lidköpings resecentrum med 500 m och 1000 m radie

Till Lidköpings Resecentrum ankommer och avgår tåg och buss. För fortsatt resande utöver kollektivtrafik finns hyrcykelsystemet Donkey Bike¹³. Vid resecentrum finns

¹² <https://www.vastsverige.com/lackokinnekulle/>

¹³ <https://www.donkey.bike/>

även möjlighet att pumpa cykeldäck. Det finns flera lokala taxibolag. Inne i resecentrum finns en vänthall, Pressbyrån samt grillrestaurang.

Inne i vänthallen finns en informationsplats med en digital skärm med rullande information om besöksmål samt broschyrer med turistinformation. Framför Resecentrum finns flertalet fysiska kartor såsom stadskarta och kommunkarta samt regionala turistmål. Det finns även QR-koder som länkar till destinationsbolagets hemsida. Där finns även en "vägvisare" som pekar ut olika intressanta platser i tätorten med avståndsangivelser. Se bilderna nedan.



Bilderna ovan: Digital informationstavla (v), hyrcykelsystemet Donkey Bike (m), informationstavla med kartor (h)

Vid Resecentrum finns idag bra med information om Lidköping och närområdet för besökare och turister. Möjligtvis kan informationen vara mer samlad än den är idag. Den kan också kompletteras med viktig information om bland annat "Säker cykling i tätorten" som är en av två case kommunen vill jobba med inom SMaRT.

Förslag på utveckling av Lidköpings Resecentrum:

- Lidköpings Resecentrum som nav kan utvecklas genom t.ex. att samla information på en plats och tydliggöra hyrcykelsystemet. Det kan också finnas tillhörande information om cykelleder/-vägar och intressanta platser som kan nås säkert med cykel.
- Utveckling av hyrcykelsystemet med fler cyklar, elcyklar och eventuella andra specialcyklar. Möjligheten att även hyra cykelvagnar och väskor samt övriga servicehöjande tjänster som t.ex. GPS eller bagagetransport bör undersökas.
- Paketering av cykling i Lidköping med t.ex. digital guide, nedladdningsbara kartor m.m.

4.2 BESÖKSMÅL OCH PLATSER

Genom intervjuer med berörda aktörer i Lidköpings kommun framkom att de, utöver att utveckla Lidköping Resecentrum som nav, även jobbar med två "case" inom SMaRT:

- Fler hållbara resor till Läckö.
- Säker cykling i tätorten.

I Lidköping har kommunkoordinator och flera ur projektgruppen samt politiker från kommunstyrelsen intervjuats. Genom intervjuerna har en samstämmig bild utkristalliserats kring behovet och utmaningen i att öka andelen hållbara resor till och från Läckö Slott. Idag görs en klar majoritet av alla besökares resor till och från Läckö Slott med bil. Det finns även ambitioner om att bygga vidare på dagens

hyrcykelsystem för att göra cykling mer attraktivt och tillgängligt för turister och besökare.

Läckö Slott

Operapaketen med boende, mat och konsert har varit en populär produkt för besökare. Dock har transport mellan boende eller restaurang och Läckö Slott ej ingått i paketet. Inom projektet har dessa resor tidigare varit utpekade som intressanta att jobba med inom SMaRT.

På grund av rådande pandemi är operasäsongen 2021 tyvärr inställd och därför är det inte aktuellt att jobba med konkreta paket eller lösningar särskilt för opera på Läckö Slott¹⁴. Istället blir fokus att testa mobilitetslösningar för fler hållbara resor till Läckö Slott överlag. Nedan exempel för resor till operan som skrevs när status för sommaren 2021 var mer positiv, är därför endast intressant för sommaren 2022. Följer exemplet med operaföreställningarna gör förslag på mobilitetslösningar för fler hållbara resor till Läckö Slott överlag för sommaren 2021.

Operaföreställningar vid Läckö Slott

På Läckö Slotts hemsida finns en hänvisning till Västtrafik för mer information om kollektivtrafiken¹⁵. Det finns däremot inte någon information i direkt anslutning till föreställningar. Tabell 2 visar bussförbindelsen Lidköping Resecentrum till Läckö Slott. Bussen går endast mitten av juni till mitten av augusti. Linjen är ett tillköp till ordinarie kollektivtrafik av Lidköpings kommun. Utanför sommartabell går buss till Spiken varifrån det är 2,5 km att gå till Läckö¹⁶.

Hållplats	Linje	Avgång Lidköping	Ankomst Läckö	Avgång Läckö	Ankomst Lidköping
Lidköping	Buss 132	09.30 (M-F)	10.20	10.26	11.15
		11.55 (M-F)	12.45	12.51	13.40
		13.55 (M-F)	14.45	14.51	15.40
		16.20 (M-F)	17.10	17.16	18.05
		18.55 (M-F)	19.45	19.46	20.23
		22.10 (M-F)	23.00	23.00	23.40
		9.15 (L)	10.05	10.06	10.55
		13.45 (L)	14.35	14.36	15.25
		18.20 (L)	19.10	19.11	20.00
		22.10 (L)	23.00	23.00	23.40
		11.05 (SoH)	11.55	11.56	12.45
		13.45 (SoH)	14.35	14.36	15.25
		14.50 (SoH)	15.40	15.41	16.30
		17.05 (SoH)	17.55	17.56	18.45
		22.10 (SoH)	23.00	23.00	23.40

Tabell 2 Urval av resmöjligheter till och från Läckö Slott

Sett till preliminära tider för opera under sommaren 2021 pågår föreställningen mellan 20.00 och 22.30 tisdagar, onsdagar, fredagar och lördagar¹⁷. Detta gör det möjligt att hinna med sista bussen tillbaka till Lidköping som avgår 23.00 vardagar, lördagar samt helg. Utbudet av avgångar till Läckö anpassade till operaföreställningar är dock något varierande:

- Om en föreställning börjar 20.00 en vardag får besökare antingen vara framme redan vid 17.10 eller 19.45. 17.10 kan tänkas passa de som t.ex. ska

¹⁴ <https://www.vastsverige.com/lackokinnnekulle/evenemang/lackoopera-tintomara/>

¹⁵ <https://www.lackoslott.se/hitta-hit/>

¹⁶ http://www.skaborgsleder.se/vandring/se_vandring_lidkopning_lacko-spiken.html

¹⁷ <https://www.nortice.se/dagny/event/25131>

äta på Vita Hjorten. 19.45 ger endast 15 min från ankomst till att föreställningen börjar.

- På lördagar går det att komma fram 19.10, vilket ger marginal att hinna till föreställningens början vid 20.00. Vill en besökare dock åka tidigare en lördag får de åka redan 13.45 från Lidköping med ankomst vid Läckö Slott 14.35.

Flaskhalsar som påverkar kollektivtrafikens attraktivitet bedöms vara utbudet av avgångar till Läckö som ger besökare god marginal att hinna till föreställning och/eller marginal att även hinna äta på exempelvis restaurang Hvita Hjorten. En annan flaskhals för att kollektivtrafik ska vara ett attraktivt färdmedel är osäkerhet kring att få en plats på buss då det inte går att boka plats.

Diskussioner förs att inom projektet erbjuda en särskild bussförbindelse som en del av ett Operapakets med mat, boende, transport och föreställning. En sådan buss kunde t.ex. ha en startplats vid Resecentrum följt av en fast slinga för att plocka upp vid boenden och restauranger för de som bokat på sig på bussen.

Förslag på mobilitetslösningar för ökad tillgänglighet till operaföreställningar vid Läckö Slott:

- Tydliggöra möjligheten att åka kollektivtrafik för besökare till Opera på Läckö genom kommunikation och marknadsföring tillsammans med Läckö Slott och bokningssajt. Eventuellt möjliggöra förköp av biljetter eller att kollektivtrafikbiljett ingår i operabiljetten.
- Om möjligt anpassa kollektivtrafikens avgångar som ger god marginal innan föreställningar. Det gäller både för de som endast ska till föreställning och för de som vill äta på Hvita Hjorten innan.
- Buss i egen regi eller i samarbete med taxi där t.ex. Resecentrum är startplats följt av en slinga för att plocka upp från boenden och restauranger. Slingan för respektive föreställning beror på vilka boenden och restauranger som bokat på besökare för upphämtning. Bussen åker inte till ett boende utan bokning. Bokning av buss görs i förväg vid bokning av operapakets eller på boendet.

På grund av Coronapandemin blir det ingen opera på Läckö Slott sommaren 2021. Lidköping vill dock testa att möjliggöra för fler hållbara resor till Läckö Slott.

Förslag på mobilitetslösningar för ökad tillgänglighet till Läckö Slott överlag:

- Tydliggöra möjligheten att åka kollektivt till Läckö Slott genom kampanj som visar på utbudet av avgångar (gärna med paketerade exempel). Viktigt att även visa på t.ex. pris och tid som faktorer. Om möjligt kan t.ex. uppvisande av bussbiljett ge fritt inträde eller rabatt på inträde.
- Paketera kollektivtrafik och vandring vid och kring Läckö Slott och på Kållandsö.

Säker cykling i tätorten

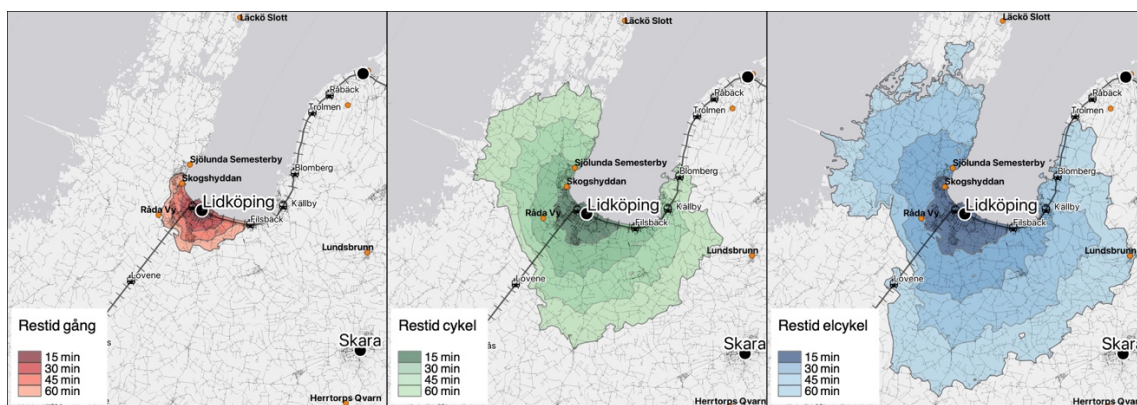
Inom projektet vill Lidköping jobba vidare med att göra tätorten tillgänglig med cykel. Idag finns hyrcykelsystemet *Donkey Bike* med cyklar vid Resecentrum, Rådhuset, Folkets Hus, Kronocamping, De la Gardie Park Vandrarhem, Evalds MTB och Närebo. Utveckling av systemet innefattar fler cyklar, olika typer av cyklar såsom elcyklar samt förbättrad skyltning eller markeringar till olika intressanta platser inom tätorten. Ett utökat cykelerbjudande kan även innefatta samarbeten och erbjudanden med lokala handlare som erbjuder mat- eller fikakorgar. Denna satsning går även hand i hand med kommunens mål om säker och attraktiv cykling inom 7 km från stadskärnan.

Förslag på mobilitetslösningar för Säker cykling i tätort:

- Utveckling av befintligt hyrcykelsystem med fler cyklar, olika typer av cyklar samt möjlighet att hyra cykelvagnar och väskor.
- Förbättrad skyltning till intressanta besöksmål inom tätorten.
- Paketering av ”Cykla i Lidköping” genom t.ex. digitala kartor, tematiserade guider anpassade för cykling m.m.

4.3 RESTIDER

Bilden nedan visar Lidköping med restider¹⁸ för gång, cykel och elcykel. Som bilden visar når stora delar av tätorten inom 30 min gång och med cykel och elcykel når stora delar av kommunen. Observera att bakomliggande data kommer från NVDB¹⁹, det kan således finnas vägar som är lämpade att cykla på som inte är markerade, respektive vägar inom markerade områden som inte är lämpade för cykling. Fördjupade analyser krävs för en mer detaljerad bild.



Restider med gång, cykel och elcykel från Lidköping Resecentrum

4.4 KOMMENTAR

Lidköpings ambitioner inom SMaRT bedöms genomförbara och lösningar bör kunna vara på plats och testas sommaren 2021. Även om pandemin ställt in operasäsongen på Läckö 2021 finns det andra möjligheter att öka andelen hållbara resor till Läckö Slott. För utvecklingen av erbjudandet ”Säker cykling i tätorten” är det ett batteri med åtgärder som bör testas och e

De lösningar Lidköping tittat på hittills inom SMaRT berör främst besöksmål och aktiviteter inom den egna kommunen. Även om det varit uttalat bland kommunerna att först utreda vad som ska göras inom den egna kommunen visar detta underlag att det finns goda möjligheter till samarbete mellan kommunerna i projektet framöver. Inte minst gäller detta de satsningar på cykling som kommunen diskuterar. Där det inte bara inom tätort ska vara attraktivt att cykla utan där ett större område och flera besöksmål kan engageras.

Som bilden ovan med restider för gång, cykel och elcykel visar når stora delar av Lidköpings kommun med cykel och elcykel inom 60 min. Detta innebär goda förutsättningar för att t.ex. cykel kan vara ett intressant och tillgängligt sätt att uppleva området och flera besöksmål, inte minst längs med Kinnekullebanan. Det skulle också möjliggöra att cykel och tåg kan kombineras.

För förslag på ytterligare mobilitetslösningar som kan vara relevanta och intressanta, se kap 7.3.

¹⁸ Restiderna baseras på 5 km/h för gång, 15 km/h för cykel och 20 km/h för elcykel

¹⁹ <https://www.nvdb.se/sv>

5 Hällekis

I detta kapitel beskrivs Hällekis Tågstation som nav utifrån nuläge. Dessutom beskrivs de inom projektet utpekade besöksmålen eller prioriteringsområden följt av förslag på mobilitetslösningar och beskrivning av restider från navet med olika färdmedel.

5.1 NULÄGE

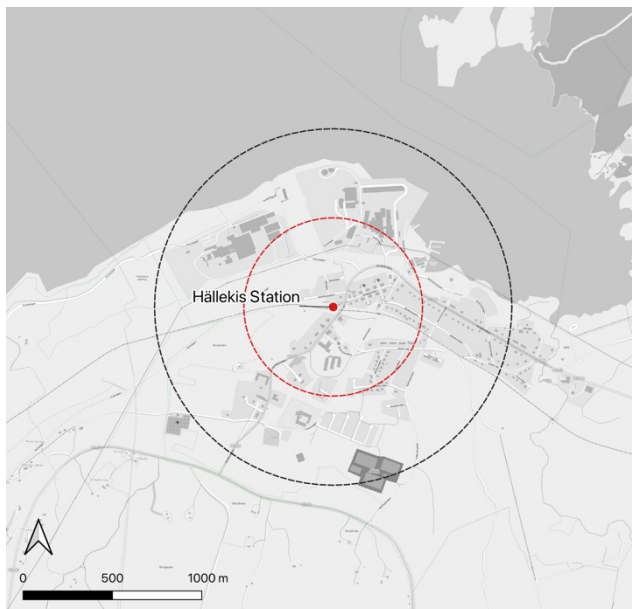
Götene kommun har pekat ut Hällekis som sitt nav för utveckling av mobilitetslösningar inom SMaRT. I Hällekis finns bland annat Falkängen Hantverksby och Hällekis Hamn. Hällekis, beläget på Kinnekulles norra sida, erbjuder bland annat närhet till flera vandringsleder genom varierande landskap och natur.

På Destinationsbolaget Läckö-Kinnekulles²⁰ hemsida presenteras och beskrivs bland annat sevärdheter, aktiviteter samt aktuella evenemang.

Nedan beskrivs Hällekis Resecentrum utifrån lokalisering och nuläge gällande tillgänglig information med utvecklingsförslag.

Hällekis tågstation

Tågstationen i Hällekis är markerad i bilden nedan.



Hällekis tågstation med 500 m och 1000 m radie

Till Hällekis tågstation ankommer tåg och buss. Det finns förutom kollektivtrafik ingen annan mobilitet för vidare resande. I det gamla stationshuset drivs idag butiken Naturligtvis²¹. Inne i butiken finns en info-point om turism i området. Vid parkeringsplatsen till närliggande Falkängen²² finns det mer utförlig information

²⁰ <https://www.vastsverige.com/lackokinnekulle/>

²¹ <http://naturligtvishallekis.se/>

²² <https://falkangen.se/>

om, utöver Falkängen, även Epokresan Kinnekulle²³. I Falkängen finns även möjlighet att hyra cykel²⁴.

På tågplattformen finns en del fysiska kartor med information om turistmål i regionen samt en karta över Lidköping och Götene kommun. Se bilderna nedan.



Bilderna ovan: Hällekis tågstation (v) och informationstavla på tågplattformen (h)

Det finns goda möjligheter att utveckla Hällekis Tågstation som nav genom att skapa en tydlig plats med samlad information om besöksmål och sevärdheter i kommunen. Det finns också information om vidare resande, inte minst till vandringsleder. Information behöver vara synlig och placeras på en plats där besökare och turister kan samlas. Förslagsvis placeras informationspunkten utomhus så att den är tillgänglig även om t.ex. butiken är stängd.

Vidare diskuteras möjligheten att hyra elbil genom bilpool samt etablering av hyrcykelsystem vid tågstationen. Dessa fordonspooler skulle även kunna vara av intresse för de som ankommer till hamnen med båt (se mer nedan). Götene kommun har fått ”grönt ljus” från det kommunala energibolaget Kinnekulleenergi gällande installation av laddinfrastruktur.

Utvecklingsförslag för Hällekis Tågstation:

- En tydlig informationsplats/punkt med samlad information om sevärdheter och besöksmål samt mobilitetslösningar som erbjuds.
- Tydlig information och skyltning till/från vandringsleder som passerar tågstationen och Hällekis. Digital information som nås via QR-koder.
- Elbilspool
- Hyrcykelsystem med tillgång till kartor (fysiska och/eller digitala). En mix av olika cyklar samt elcyklar och möjlighet att hyra cykelvagn eller cykelväskor.

5.2 BESÖKSMÅL OCH PLATSER

Genom intervjuer med berörda aktörer i Götene framkom att de utpekade besöksmålen som kommunen vill jobba med inom SMaRT är:

- Vandring på Kinnekulle
- Hällekis Hamn

I Götene kommun har kommunkoordinator, personer inom projektgruppen samt kommunstyrelsens ordförande intervjuats. En gemensam nämnare för informationen från de intervjuade är att fortsätta satsa på Kinnekulle som vandringsområde men att inom projektet lägga stort fokus på kopplingen mellan vandring och tillgänglighet med kollektivtrafik.

²³ <https://www.vastsverige.com/lackokinnekulle/epokresan/>

²⁴ <https://www.vastsidan.se/sv/113459/Cykeluthyrning-Falkangen/>

Ambitionen inom projektet är också att testa och utvärdera ett utbud av olika typer av mobilitet för vidare resande som kan komplettera Hällekis mål om att bli en uttalad vandringsdestination.

Vandring på Kinnekulle

På Kinnekulle finns det flera vandringsleder²⁵ ²⁶. Biosfärleden går genom Hällekis och kopplar söderut på Kinnekulleleden. Denna sträcka kallas även Vandringsled Hällekis – Trolmen²⁷. Sjöråsleden²⁸ är en kortare slinga på 4 km i och kring Hällekis.

Lederna Pilgrimsleden och framförallt Kinnekulleleden har god tillgänglighet till tågstationerna i Råbäck och Blomberg.

Utvecklingsmöjligheter för Vandring på Kinnekulle:

- Tydliggöra kopplingen mellan vandring och tillgänglighet med tåg och tågstationerna längs med Kinnekullebanan genom etapper för hög flexibilitet. Om leden ej går precis förbi tågstation ska tydlig vägvisning till/från tågstationen tas fram.
- Guidade turer och paketering av ”tåg och vandring” med förslag på tåg att ta till startplats för vandring, tid för vandring inklusive t.ex. fika samt förslag på möjliga tåg tillbaka till avgångsplatsen. Guide kan t.ex. vara med redan från tågresans start från t.ex. Lidköping eller Vara.
- Digitala nedladdningsbara guider.

Hällekis Hamn

Småbåtshamnen i Hällekis drivs av Hällekis båtklubb och har 10-15 gästplatser²⁹. Från Tågstationen till hamnen är det cirka 500 m. Vid hamnen finns inga erbjudanden om mobilitet för vidare resande i området. Det finns dock möjlighet att hyra cykel på Kinnekulle Vandrarhem³⁰ i Falkängen. Att erbjuda hållbar mobilitet för de som kommer till gästhamnen skulle möjliggöra att de kan utforska och uppleva Kinnekulle på ett sätt de inte kan idag.

Mobilitetslösningar för Hällekis Hamn:

- Elbilspool (vid Tågstationen)
- Hyrcykelsystem (vid Tågstationen)

5.3 RESTIDER

Bilden nedan visar restider³¹ för gång, cykel och elcykel från Hällekis tågstation. Som bilden visar nås stora delar av kommunen med cykel och elcykel. Observera att bakomliggande data kommer från NVDB³², det kan således finnas vägar som är lämpade att cykla på som inte är markerade, respektive vägar inom markerade områden som inte är lämpade för cykling. Fördjupade analyser krävs för en mer detaljerad bild.

²⁵ <http://vandrapakinnekulle.se/se/vandringar.html>

²⁶ <https://www.vastsverige.com/lackokinnekulle/kinnekulle/vandra-pa-kinnekulle-artikel/>

²⁷ <https://www.vastsverige.com/lackokinnekulle/leder/vandringsled-hallekis-trolmen/>

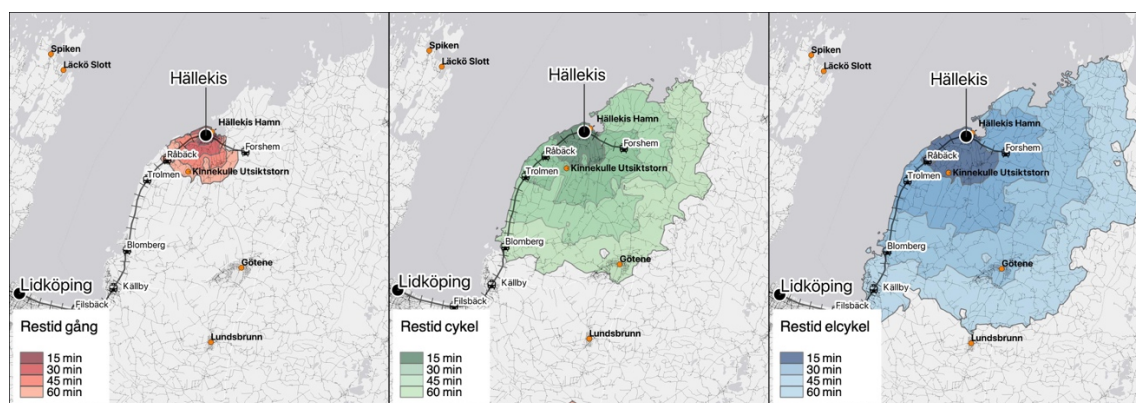
²⁸ <https://www.vastsverige.com/lackokinnekulle/leder/sjorasleden/?site=125>

²⁹ <http://www.hallekisbatklubb.se/index.html>

³⁰ <http://kinnekullevandrarhem.se/>

³¹ Restiderna baseras på 5 km/h för gång, 15 km/h för cykel och 20 km/h för elcykel

³² <https://www.nvdb.se/sv>



Restider med gång, cykel och elcykel från Hällekis Tågstation

5.4 KOMMENTAR

Utveckling av Hällekis tågstation som en mobilitetshubb med ett brett utbud av mobilitetslösningar för besökare och turister som kommer till Hällekis (med tåg, buss eller båt) bedöms som genomförbara. Lösningar bör kunna vara på plats och testas sommaren 2021.

I Götene kommun finns flera aktörer som bör engageras i arbetet med framtagandet av mobilitetslösningar. Några exempel är Falkängen Hantverksby, Hällekis Hamn, Butik Naturligtvis (idag info-point) samt boende, restauranger och caféer i området. Exempel på samarbetsområden är möjligheten att ladda cykel och eventuellt bil men även framtagande av turistiskt intressanta turer och slingor. Tillgång till cyklar och bilar genom poollösningar möjliggör för ett fritt resande i området.

De lösningar Götene kommun tittat på hittills inom SMaRT berör främst besöksmål och aktiviteter inom den egna kommunen. Även om det varit uttalat bland kommunerna att först utreda vad som ska göras inom den egna kommunen visar detta underlag att det finns goda möjligheter till samarbete mellan kommunerna i projektet framöver. Exempelvis kan ett hyrcykelsystem och tillhörande erbjudande vara ett område för samarbete mellan kommunerna.

Som bilden med restider för gång, cykel och elcykel visar nås stora delar av kommunen med cykel och elcykel inom 60 min från Hällekis tågstation. Detta innebär goda förutsättningar för att t.ex. cykel kan vara ett intressant och tillgängligt sätt att uppleva området och flera besöksmål, inte minst längs med Kinnekullebanan³³. Det skulle också möjliggöra att cykel och tåg kan kombineras.

För förslag på ytterligare mobilitetslösningar som kan vara relevanta och intressanta, se kap 7.3

³³ <https://www.vastsverige.com/globalassets/lacko-kinnekulle/dokument/kinnekulle-runt-pa-cykel-mindre-format.pdf>

6 Skara

I detta kapitel beskrivs Skara Resecentrum som nav utifrån nuläge och de inom projektet utpekade besöksmålen eller prioriteringsområden. Detta följs av förslag på mobilitetslösningar och beskrivning av restider från navet med olika färdmedel.

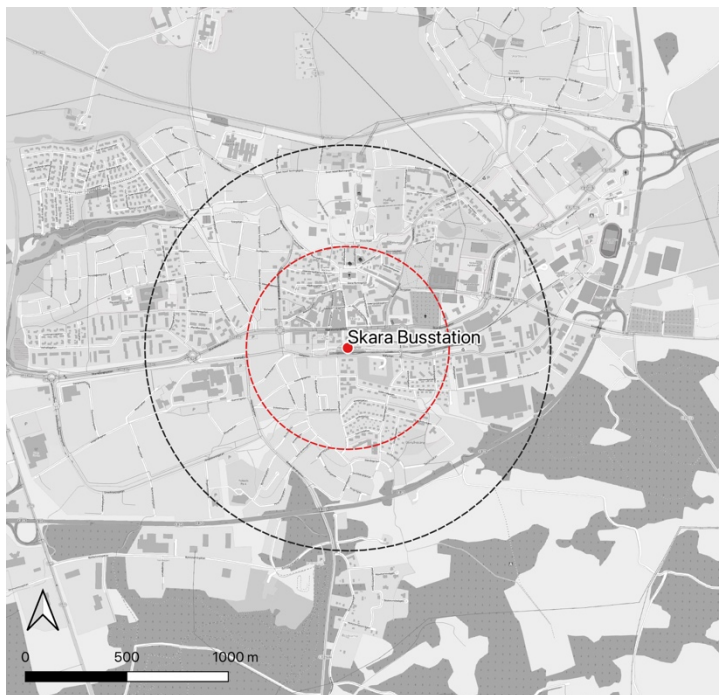
6.1 NULÄGE

Skara kommun erbjuder för besökare och turister besöksmål som bland annat Skara Domkyrka, Västergötlands museum, Varnhems klosterkyrka och Kata Gård. Dessutom finns flera fina naturområden och historiska kulturlandskap som Vallebygden och Hornborgasjön.

På Visit Skara³⁴ hemsida presenteras och beskrivs bland annat sevärdheter, aktiviteter och aktuella evenemang.

Centralt i Skara ligger resecentrum som i SMaRT pekats ut att bli kommunens nav för besökare och turister. Nedan beskrivs Skara Resecentrum utifrån lokalisering och nuläge gällande tillgänglig information med utvecklingsförslag.

Skara Resecentrum ligger centralt i tätorten. Bilden nedan visar lokalisering.



Skara Resecentrum med 500 m och 1000 m radie

Till Skara Resecentrum ankommer buss. Det finns idag ingen mobilitet förutom kollektivtrafik och taxi för vidare resande. Lokalt taxibolag finns (Taxi Skara). Inne i Resecentrum finns Pressbyrån och en mindre livsmedelsbutik samt en vänthall. Utanför finns en kommun- och stadskarta. Se bilder nedan.

³⁴ <https://www.vastsverige.com/skara/>



Bilderna ovan: Skara Resecentrum (v) och informationstavla om Skara tätort och kommun (h)

Det finns goda möjligheter att utveckla Skara Resecentrum som nav. Detta genom att skapa en tydlig plats med samlad information om besöksmål och sevärdheter i kommunen. Där kan också information om vidare resande, inte minst till de inom projektet utpekade besöksmålen, finnas. Information behöver vara synlig och placeras på en plats där besökare och turister kan samlas. Förslagsvis placeras informationspunkten så att den är tillgänglig även om t.ex. vänthallen är stängd. En digital skärm möjliggör uppdatering av information löpande och vid behov (se exempel från Lidköping).

I Skara diskuteras även införandet av hyrcykelsystem likt det som finns i Lidköping. Hyrcykelsystemet skulle möjliggöra cyklande inom tätorten men även till besöksmål utanför tätorten såsom Varnhems klosterkyrka.

Förslag på utveckling av Skara Resecentrum:

- En tydlig informationsplats/punkt med samlad information om sevärdheter och besöksmål samt mobilitetslösningar som erbjuds.
- Hyrcykelsystem för dels mer tillgänglig cykling inom tätort för besökare och turister men också som en del i att möjliggöra cykling till Varnhem och vidare till Hornborgasjön (se mer nedan).

6.2 BESÖKSMÅL OCH PLATSER

Genom intervjuer med berörda aktörer i Skara framkom att de utpekade besöksmål och satsningar som kommunen vill jobba med inom SMaRT är:

- Hyrcykelsystem
- Vandring i Vallebygden

I Skara har intervju genomförts med kommunkoordinator. Skaras ambition inom projektet är att göra cykling från Skara tätort österut till Varnhem med Klosterkyrkan och Kata Gård samt vidare söderut mot Hornborgasjön attraktivt. Detta genom att marknadsföra den relativt nya cykelvägen som binder samman Skara tätort med Varnhem via Axvall. En ökad tillgänglighet ska erbjudas genom ett hyrcykelsystem. Vidare finns även mål om att möjliggöra hållbara resor till/från vandringsleder i Vallebygden, t.ex. med cykel för att kombinera cykel- och gångupplevelser.

Hyrcykelsystem

Ett hyrcykelsystem diskuteras inom projektet. Dels för att upptäcka Skara tätort men främst för att öka andelen hållbara resor till besöksmål utanför tätorten. Ett hyrcykelsystem kan bestå av olika typer av cyklar inklusive elcyklar men även tillval som cykelvagn eller cykelväska. Skara kommun har sedan tidigare även tagit fram

flera lokala leder lämpliga för cykling³⁵. Nedan listas några exempel på besöksmål utanför Skara tätort som bedöms som särskilt lämpade för cykling:

- Ca 12 km öster om Skara tätort ligger Varnhems Klosterkyrka³⁶ och Kata Gård³⁷. Vid Klosterkyrkan finns ett café och i nära anslutning även en pizzeria. Den separerade cykelvägen mellan Skara tätort och Varnhem via Axvall möjliggör säker cykling hela vägen. Inom projektet vill Skara marknadsföra denna möjlighet som ett kul och attraktivt alternativ till att köra egen bil.
- Ca 20 km nordost om Skara ligger Naturum vid Hornborgasjön. Vid Naturum finns även café Doppingen³⁸. Från Axvall och Varnhem är det 8-10 km landsväg till Naturum.
- Ca 8 km söder om Skara ligger Herrtorps Qvarn³⁹ som erbjuder övernattnig, restaurang och café samt aktiviteter som fiske, bäversafari, kanotpaddling m.m. Hit går det att från Skara cykla på mindre landsvägar och grusvägar.
- Ca 12-15 km öster om Skara ligger Vallebygden. Idag är det möjligt att hyra cykel av den ideella föreningen Vallevägen⁴⁰ som också har tagit fram förslag på cykelturer i området (5 rutter mellan 20-40 km)⁴¹. Det är också möjligt att cykla på separerad säker cykelväg hela vägen från Skara till Varnhem och sedan vidare i Vallebygden.

Förslag på mobilitetslösningar för ökad tillgänglighet med cykel:

- Hyrcykelsystem.
- Guidade cykelturer inom och från Skara tätort till intressanta besöksmål.
- Digitala, nedladdningsbara guider anpassade för cykling.
- Möjlighet att ladda elcykel vid besöksmål.

Vandring i Vallebygden

12-15 km öster om Skara ligger Vallebygden som erbjuder ett varierat landskap populärt för vandring. I Vallebygden finns flera vandringsleder⁴² med en variation av upplevelser. En utmaning som lyfts inom SMaRT är att tillgängliggöra vandring i Valle utan behov av att åka till en startplats med egen bil. I Vallebygden driver Länsstyrelsen ett projekt om hur området kan utvecklas samtidigt som naturvärden bevaras⁴³. Det kan finnas goda synergieffekter för SMaRT i att jobba tillsammans med både Vallevägen och med Länsstyrelsen.

Förslag på mobilitetslösningar för Vandring i Vallebygden:

- Tydliggöra kopplingen mellan kollektivtrafik och vandring genom skyltning från närliggande kollektivtrafikhållplatser och vandringsleder.
- Marknadsföra koncept kring ”cykel och vandring”, t.ex. cykla från Skara via Axvall och Varnhem vidare till lämplig startplats för vandringsslinga. Möjlighet till säker cykelparkering är viktigt.
- Möjlighet att ladda elcykel vid startplats för vandring.

³⁵ <https://www.vastsverige.com/globalassets/skara/skaras-cykelkarta-140613.pdf>

³⁶ <https://www.vastsverige.com/skara/produkter/varnhems-klosterkyrka/>

³⁷ <https://www.vastsverige.com/skara/produkter/kata-gard/>

³⁸ <https://doppingencafe.se/>

³⁹ <http://herrtorpsqvarn.se/>

⁴⁰ <https://vallevagen.se/>

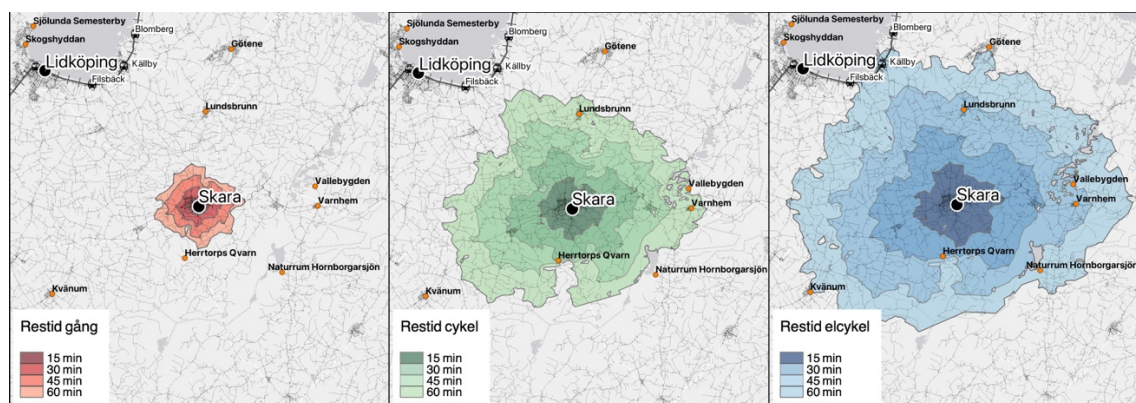
⁴¹ <http://vallevagen.se/wp/wp-content/uploads/2014/01/cykelkarta.pdf>

⁴² <https://www.vastsverige.com/globalassets/skara/trycksaker/vandra-i-valle-2020.pdf>

⁴³ <https://www.lansstyrelsen.se/vastra-gotaland/natur-och-landsbygd/skyddad-natur/biogov.html>

6.3 RESTIDER

Bilden nedan visar restider⁴⁴ för gång, cykel och elcykel från Skara Resecentrum. Som bilden visar når stora delar av kommunen med cykel och elcykel. Observera att bakomliggande data kommer från NVDB⁴⁵, det kan således finnas vägar som är lämpade att cykla på som inte är markerade, respektive vägar inom markerade områden som inte är lämpade för cykling. Fördjupade analyser krävs för en mer detaljerad bild.



Restider med gång, cykel och elcykel från Skara Resecentrum

6.4 KOMMENTAR

Skaras utpekade arbetsområden inom SMaRT bedöms som genomförbara och lösningar bör kunna vara på plats och testas sommaren 2021. Här kan det bli viktigt med samarbete med en rad lokala aktörer, som t.ex. näringar och besöksmål. Detta för att skapa bra lösningar och erbjudanden som t.ex. möjlighet att ladda en elcykel.

De lösningar Skara tittat på hittills inom SMaRT berör främst besöksmål och aktiviteter inom den egna kommunen. Även om det varit uttalat bland kommunerna att först utreda vad som ska göras inom den egna kommunen visar detta underlag att det finns goda möjligheter till samarbete mellan kommunerna i projektet framöver.

Som bilden med restider för gång, cykel och elcykel visar når stora delar av kommunen med cykel och elcykel inom 60 min från Skara Resecentrum. Detta innebär goda förutsättningar för att t.ex. cykel kan vara ett intressant och tillgängligt sätt att uppleva området och flera besöksmål ryms inom 60 min för vanlig cykel och med elcykel.

För förslag på ytterligare mobilitetslösningar som kan vara relevanta och intressanta, se kap 7.3

⁴⁴ Restiderna baseras på 5 km/h för gång, 15 km/h för cykel och 20 km/h för elcykel

⁴⁵ <https://www.nvdb.se/sv>

7 Samlad bild

I detta kapitel ges en samlad bild över nuläge, övergripande synpunkter och tankar från intervjuerna och de mobilitetslösningar som diskuteras. Vidare visas och presenteras även förslag på ytterligare mobilitetslösningar som kommit upp under diskussion under intervjuerna.

Kapitlet avslutas med en kort analys och kommentar kring mobilitet, det fortsatta arbetet samt hur pågående pandemi kan tänkas påverka turism- och besöksnäringen de närmaste åren.

7.1 NULÄGE

Nedan ges en samlad bild av politikernas tankar om SMaRT, kollektivtrafikens roll samt kommunernas nuläge inför genomförande och tester av mobilitetslösningar inom SMaRT.

Politikens och kollektivtrafikens roll

I samtal med politiker ser de SMaRT som en möjliggörare för att våga testa nya lösningar och för att bygga vidare på det goda arbete som görs idag. Politikerna ser SMaRT som ett projekt som kopplar på andra åtaganden som Klimatlöftet⁴⁶ men även kommunala trafikstrategier eller -program. Samtliga politiker lyfter vikten av att engagera hela kommun där t.ex. småföretagare och näringar utanför tätorterna och de större besöksmålen kan gynnas av flera besökare och turister. Det finns en tydlig stolthet i vad den egna kommunen erbjuder. Samtidigt lyfter en politiker demokratiperspektivet och vikten av att tillgängliggöra sevärdheter och besöksmål för alla invånare. Här menas det finnas utvecklingsmöjligheter. Ett exempel är att erbjuda äldre möjligheten att besöka caféer eller andra besöksmål på landsbygden.

I samtal med Västtrafik belyser de att kollektivtrafikens utpekade roll framförallt handlar om att möjliggöra resor till och från arbete och studier. Inte lika stort fokus ligger på anpassade möjligheter för fritidsresor eller resor till turistiska besöksmål. I många fall tillgängliggörs besöksmål i kommunerna genom tillköp av kollektivtrafik. Här ser Västtrafik en möjlighet för kommunerna att anpassa tillköpsresorna för att anpassas efter t.ex. ett besöksmåls öppettider eller tider för föreställningar. Svårigheter med detta är om ett tillköp endast görs för t.ex. några extra hållplatser på avgångar under sommaren, då styrs den möjligheten ändå av den fasta tidtabellen. Att lägga om de mer fasta tidtabellerna anses inte som möjligt utifrån ett turistiskt perspektiv. Ett närliggande projekt är KomILand⁴⁷ där Västtrafik är en av flera projektpartners. Inom KomILand testas lösningar för kombinerad mobilitet på landsbygden. Här menar Västtrafik att det kan finnas exempel och lärdomar intressanta även för SMaRT.

Naven

Skara, Vara, Hällekis och Grästorp bedöms ha liknande nuläge för det utpekade navet. För samtliga saknas eller finns endast begränsat med information om sevärdheter i kommunen. I Lidköping finns det relativt gott om information och material tillgängligt vid Resecentrum både i fysisk form och digitalt med t.ex. QR-länkar för mer information. I kommunerna finns lokala taxibolag för fortsatt resande

⁴⁶ <https://klimat2030.se/>

⁴⁷ <https://www.vgregion.se/kollektivtrafik/hallbart-resande-vast/projekt/komiland/>

utöver kollektivtrafik. I Lidköping finns ett hyrcykelsystem där cyklar kan hyras via en app.

Till samtliga nav ankommer tåg och buss. Undantaget är Skara dit endast buss ankommer. För alla kommuner ses kollektivtrafiken som en central möjliggörare för att locka till sig besökare och turister. I vissa kommuner ses kollektivtrafiken även som en viktig del i det turistiska erbjudandet. I andra kommuner lyfts kollektivtrafikens tidtabeller som ej anpassade för att t.ex. tåg ska vara attraktivt för turistiska resor.

Mobilitetslösningar

Samtliga fem kommuner har konkreta tankar, idéer eller cases som formulerats av respektive kommuns projektgrupp. Det är en variation av mobilitetslösningar som har lyfts som intressanta för projektet. Kommunernas varierande idéer till trots finns flera gemensamma och överlappande tankar. Det bedöms finnas goda förutsättningar för samarbeten och synergieffekter i det fortsatta arbetet.

Tabellen nedan sammanställer kommunernas påtänkta mobilitetslösningar. Tabellen innefattar inte lösningar som paketering av produkter och erbjudanden där hållbar eller delad mobilitet är en integrerad del. Exempelvis digitala nedladdningsbara guider, information om besöksmål och mobilitet samt t.ex. möjlighet att boka cykelguide.

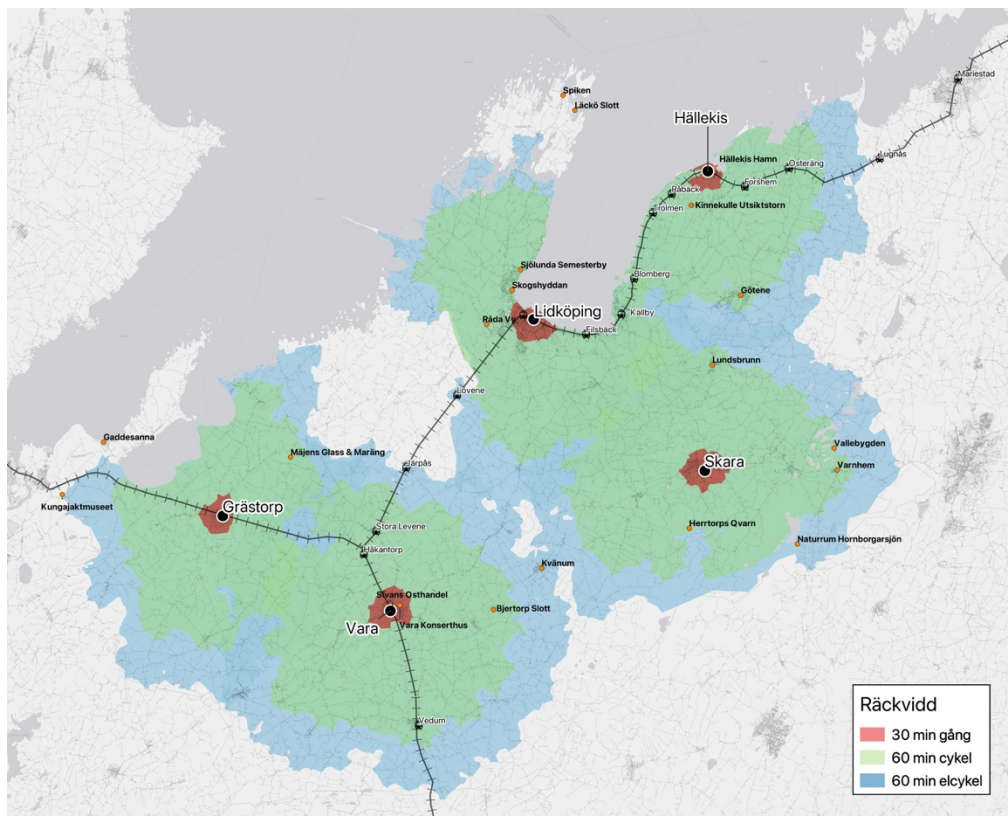
Mobilitet	Vara	Grästorp	Lidköping	Hälsjö	Skara
Informationsnav	X	X	X	X	X
HyrCyklar		X	X	X	X
Minibuss/buss	X	X	X		
Elbilspool				X	

Tabell 3 Översikt mobilitetslösningar

De påtänkta mobilitetslösningarna skulle öka möjligheterna för hållbart resande i kommunerna och i området. För alla kommuner gäller att utveckla det utpekade navet som informationsplats för vad kommunen erbjuder gällande besöksmål, sevärdheter och hur dessa platser kan nås och om det finns en elbilspool, ett hyrcykelsystem eller ett lokalt taxibolag.

7.2 RESTIDER

Bilden nedan visar de fem kommunerna med restider för gång, cykel och elcykel från respektive nav. Data är räknad på faktisk restid med hastigheterna: 5 km/h för gång, 15 km/h för cykel och 20 km/h för elcykel.



Restider med gång, cykel och elcykel för projektkommunerna

Som bilden visar nås stora delar av en kommun inom 60 min med cykel och elcykel från naven. I flera fall överlappar restidsområdena. Bakomliggande datan kommer från NVDB.

7.3 YTTRELLIGARE MOBILITETSLÖSNINGAR

Nedan listas förslag på ytterligare mobilitetslösningar som, utöver de besöksmål och "cases" som kommunerna jobbar med, bedöms vara möjliga och intressanta för projektkommunerna.

- **Regional cykelled:** en regional cykelled/-slinga som binder samman tätorterna och de utpekade naven men även intressanta besöksmål och t.ex. gårdsbutiker och caféer i kommunerna. Kommunerna har goda förutsättningar att binda samman befintlig cykelinfrastruktur med cykling på landsvägar med låga trafikvolym. Nationella leder som t.ex. Vänerleden⁴⁸ kan utgöra delar av en regional led. Målet bör vara att hitta en led som uppfyller Trafikverkets kriterier för regional eller nationell led.
- **Gemensamt hyrcykelsystem:** ett gemensamt hyrcykelsystem bland kommunerna skapar flexibilitet i utbud. För användarna innebär det möjligheter att välja t.ex. att cykla vissa delar eller etapper av en led. Ett gemensamt hyrcykelsystem kan t.ex. innebära att en cykel kan hyras på en plats och lämnas tillbaka på en annan. Det innebär också goda möjligheter att kombinera cykel med kollektivtrafik genom att cyklar kan hämtas vid ett nav och lämnas vid ett av de andra naven (på detta sätt slipper användarna oroa sig för om de får ta med cykel på tåg eller inte⁴⁹).

⁴⁸ <https://www.lakevanern.se/livet-vid-vanern/besoksnaring/lake-vanern-grand-tour/vanerleden/>

⁴⁹ <https://www.vasttrafik.se/resa-med-oss/under-resan/cykel/>

- **Kringtjänster cykelturism:** bagagetransport, möjlighet att hyra cykelvagnar, cykelväskor och möjlighet att boka cykelguider m.m. genom samarbete med lokala cykelhandlare leverantörer av cykelturistiska produkter och resor.
- **”Aktivitetsbuss”:** tillgång till minibuss/buss möjliggör gruppresor och transport till aktiviteter som kajak, kanot, mtb, vandring m.m.
 - Exempel ”surfbussen”: Ett vanligt upplägg för surfkurser är att deltagarna möts på en för många tillgänglig plats för t.ex. en endagskurs i surfing. Deltagarna får på plats information om dagen och kan även välja att prova utrustning. Resan till platsen för aktiviteten görs tillsammans i minibuss med återresa i slutet av dagen. Detta innebär att deltagarna ej behöver egen transport och möjliggör även paketering av aktiviteter för grupper som inte har möjlighet till egen transport (t.ex. minskat krav på att vuxna behöver köra sina barn).
- **Anropsstyrd minibuss/taxi:** en digital plattform/appbaserat system som kopplar samman olika behov och efterfrågan av resor och transporter. Tillgång till anropsstyrd trafik möjliggör:
 - Transport av gäster från boende till och från naven. Flera boenden och besöksmål kan bygga upp gemensamt system. Detta sker i samarbete med destinationsbolagen och lokala taxibolag.
 - Gruppresor till gårdsbutiker/caféer eller andra turistiskt intressanta platser.
 - Guidade gruppresor till naturområden för vandring m.m.
 - Möjlighet att beställa en körning till/från t.ex. startplats för vandring.
- **Utvecklat samarbete med Taxi:** exempelvis för anropstyrda system men också för sådant som gruppresor eller för uppdrag likt ovan beskrivna ”Aktivitetsbuss”. Taxi finns i samtliga kommuner och ett utvecklat samarbete med taxi för vissa typer av resor kan vara en möjlighet till fler delade och mer hållbara resor.
- **Delningstjänster:** marknadsföring av P2P-tjänster för t.ex. delning av privata fordon genom tjänster som Snappcar⁵⁰ eller GoMore⁵¹. Möjlighet att hyra ut och tillgängliggöra privata bilar ger besökare tillgång till bil och uthyraren får ersättning. Detta sätt att dela och hyra bil kan vara intressant för privatpersoner och näringar som bor inom gångavstånd från ett nav.
- **Elbilspool:** etablering av bilpool möjliggör för besökare och turister att röra sig fritt inom området. En elbilspool vid ett nav skapar möjligheten till ett sömlöst resande i området. Bilarna i en bilpool bör kunna förbokas. En variation av fordonstyper är fördelaktigt. En 4-sitsig standardmodell och en minibuss har olika målgrupper och kan möta olika behov.
- **Hyrbil:** samarbete med hyrbilsföretag i samarbete med t.ex. boenden och större besöksmål skulle kunna vara av intresse för besökare och turister. Det innebär tillgång till bil vilket möjliggör för ett fritt resande i området. För att hyrbil ska vara ett tillgängligt och attraktivt alternativ bör det vara möjligt att få bilen framkörd till vald startplats (t.ex. vid boende).

Ovan ytterligare förslag på ytterligare mobilitetslösningar är lösningar som skulle skapa ett bredare utbud av mobilitet i området.

⁵⁰ <https://www.snappcar.se/>

⁵¹ <https://gomore.se/>

8 Analys och kommentar

Det finns en tydlig och samstämmig bild av att skapa goda möjligheter för mer hållbara resor i kommunerna. Allt från visionära tankar om vikten av att skapa attraktivitet och att visa de särskilda, unika kvaliteter och upplevelser som erbjuds, till väldigt konkreta idéer om vad som ska erbjudas.

Projektkommunerna har haft ett uttalat fokus på att initialt landa i den egna kommunens utmaningar och lösningar. I ett senare skede ska kommunerna se över och diskutera vilka gemensamma lösningar som är intressanta och hur de kan samverka i det fortsatta arbetet. För att skapa spännande erbjudanden för besökare och turister ses samarbete mellan kommunerna centralt inom vissa områden och för vissa lösningar. En turist bryr sig inte om kommungränser utan är intresserad av att kunna besöka särskilda platser, få vissa upplevelser och erfarenheter eller att utöva sitt intresse. Det handlar inte om att skapa samarbete kring alla mobilitetslösningar som diskuterats utan om att hitta de lösningar lämpliga för samarbete. Detta gäller inte bara för kommunerna, för organisering eller ur ett ekonomiskt perspektiv utan kanske främst för att skapa bra och intressanta produkter besökare och turister.

Det finns idag turistiska initiativ som går över kommungränser, såsom förstudien Turistväg Västra Skaraborg, Kulturväg Skaraborg⁵², Lake Vänern⁵³ och Vänerslingan⁵⁴. Dessa och liknande initiativ kan kommunerna bygga vidare på. För exempelvis en cykelled eller cykelslinga krävs dock ett omtag för att nyttja befintliga cykelvägar, lokalisera de mest lämpade vägarna för cykling och för att ta utbyggnadsplaner som finns. Samarbete är en viktig del i det fortsatta arbetet.

8.1 VAD KAN MOBILITET VARA?

I det fortsatta arbetet med att skapa möjligheter för mer hållbara resor och transporter inom kommunerna är det av vikt att fundera kring vad mobilitet kan vara och innebära samt hur det kan integreras i produkter och upplevelser. Nedan exemplifieras detta med några olika perspektiv på vad mobilitet kan vara:

- **Mobilitet som service/infrastruktur** är något som möjliggör resande mellan två platser, t.ex. en bussförbindelse mellan en tätort och ett besöksmål.
- **Mobilitet som tjänst**, t.ex. ett hyrcykelsystem eller en bilpool som möjliggör för dess användare ett fritt resande.
- **Mobilitet som aktivitet** där mobiliteten är huvudmålet och en intressant och attraktiv aktivitet i sig. Vandring, cykling, mountainbike, kajakpaddling är exempel på hållbar mobilitet som aktivitet.
- **Mobilitet som en integrerad del av en upplevelse**, t.ex. en gemensam samordnad möjlighet att resa från en plats till en annan där en aktivitet ska ske eller t.ex. en gruppresa där mobilitet är ett medel för att upptäcka en plats eller ett område.

⁵² https://www.vastsverige.com/skaraborg/artikel_svemestra-i-skaraborg/

⁵³ <https://www.lakevanern.se/>

⁵⁴ <https://www.vastsverige.com/lackokinnekulle/produkter/vanerslingan/>

Centralt för att göra hållbar mobilitet intressant för besökare och turister är att fundera på vilken roll mobilitet kan spela för den påtänkta användaren. Ovan exempell kan utgöra en grund för att fundera kring och diskutera olika möjligheter och perspektiv.

8.2 RÅDANDE PANDEMI FÖRSTÄRKER TRENDER

Tidigt 2020 bröt Coronapandemin ut vilket direkt påverkade det internationella resandet. Turism- och besöksnäringen fick snabbt lägga om fokus till mer lokal marknadsföring och kommunikation. Ord som "hemester" och "Svemester" spreds och syntes snabbt överallt. Särskilt populärt har det blivit med lokala utomhusaktiviteter och friluftsliv såsom vandring och mtb. Dessa och andra trender pekar på en efterfrågan och önskan om att uppleva ett lokalt utbud av aktiviteter anpassade för individer eller för mindre grupper där deltagarna känner varandra.

Tillväxtverkets rapport *Turism och besöksnäring efter coronapandemin*⁵⁵ ger en bild av hur turism- och besöksnäringen påverkats av den globala pandemin. Sett internationellt kommer branschen ett tag framöver behöva förhålla sig till sådant som reserestriktioner, en kraftigt påverkad flygbransch och en bransch med stora personalvarsel. Sådant som påverkar den turistiska infrastrukturen och det turistiska utbudet.

Det är i dagsläget oklart hur vaccinering, högre immunitet och minskad risk att bli sjuk kan tänkas påverka människors önskan om att turista och resa och när turistbranschen återigen kan se positivt på framtiden. I en artikel från Mittuniversitet⁵⁶ beskrivs tre tänkbara scenarion:

- 1) Turismen är snart tillbaka till vad det var tidigare:** erfarenheter av internationella kriser (t.ex. SARS 2003, tsunamin 2005, finanskris 2008) visar att turismen och resandet återhämtar sig snabbt.
- 2) Turismen påverkas fortsatt ett tag och sedan sker en tillbakagång till det tidigare:** Coronapandemin dröjer sig kvar och återkommer till och med i flera vågor med fortsatt lite resande som följd. Fortsatta restriktioner kring resande internationellt gör att lokal turism och friluftsliv är det som ligger närmast till hands. Återgången till det "normala" sker stegvis men under en längre tid.
- 3) Turismens grundvalar ändras och vi återgår inte till hur det var tidigare:** Coronapandemin innebär ett paradigmskifte för hela turistbranschen. Det internationella resande minskar kraftigt och turistbranschen fokuserar till stor del på lokala och regionala besökare.

Ovan scenarion är troligtvis parallella utvecklingar inom turistbranschen snarare än motsägelningar. Inom vissa sektorer är återgången säkerligen snabbare än inom andra. Kanske kommer viss typ av turism att minska och nya sätt att resa och turista att öka. Coronasäkra destinationer, boenden, produkter och upplevelser kommer säkerligen efterfrågas det kommande året eller åren. Kommunerna kan säkerligen lära sig mycket om turism under coronapandemin genom att följa vad som efterfrågas i regionen sett till aktiviteter, upplevelser och besöksmål i det egna området. Hur reser lokalbefolkningen? Vad väljer de att göra? Vad väljer de bort?

För kommunernas ambitioner och åtaganden inom SMaRT finns det en samstämmig röst gällande att pågående pandemi kommer att påverka sommarsäsongen 2021. Trots detta, vill alla kommuner komma igång med konkreta insatser inom SMaRT

⁵⁵ <https://tillvaxtverket.se/vara-tjanster/publikationer/publikationer-2020/2020-07-01-turism-och-besoksnaring-efter-coronapandemin.html>

⁵⁶ <https://www.miun.se/Forskning/forskningscentra/etour/nyheter/nyhetsarkiv/2020-5/sa-blir-turismen-efter-corona/>

för den kommande säsongen. Detta gäller inte minst de aktiviteter som passar individuell turism eller turism i smågrupper. 2021 ses också som en språngbräda inför och möjlighet till planering av säsongen 2022. Det finns en tydlig förhoppning bland kommunerna att säsongen 2022 inte kommer att påverkas negativt.

I pandemins kölvatten kan även positiva trender anas vilka inte minst påverkar och gynnar lokala besöksmål och näringsidkare. Ökad efterfrågan på aktiviteter och upplevelser innebär möjligheter för lokala entreprenörer och öppnar dörrar för nya samarbeten. Nedan listas några tänkbara trender med möjlighet till utveckling:

- Fortsatt intresse för ”hemester” med ett ökat intresse för lokala besöksmål, sevärdheter och naturområden.
- Ökat intresse för uteaktiviteter och fritidsliv skapar möjligheter för privata entreprenörer och nya företag.
- Fortsatt trend med hälsa, motion och träning som argument för ett aktivt liv, som kanske går att kombinera med upplevelser av sitt närområde?
- Möjligheter till nya samarbetsformer mellan berörda aktörer, kommunala förvaltningar och bolag, lokala näringsidkare och privata entreprenörer.
- Digitalisering fortsatt trend där upplevelser tillgängliggörs digitalt men även som komplement och möjlighet till utökad information genom guider och kunskapsbyggande. Även trender som *gamification*⁵⁷ (exempelvis geocaching⁵⁸) kommer utvecklas ytterligare.

Ovan trender lyftes även i intervjuerna som centrala för det fortsatta arbetet, inte bara inom SMaRT utan för turistbyråerna och destinationsbolagens löpande arbete.

⁵⁷ <https://en.wikipedia.org/wiki/Gamification>

⁵⁸ <https://sv.wikipedia.org/wiki/Geocaching>



Koucky & Partners AB, Kastellgatan 1, 413 07 Göteborg
Telefon: 031- 80 80 50
www.koucky.se